

Yayın Geliş Tarihi: 08.02.2019

Yayın Onay Tarihi: 07.12.2019

DOI No: 10.35343/kosbed.524192

Burhanettin ZENGİN*

Merve İŞKİN**

Ümit ŞENGEL***

Turizm Öğrencilerinin Mesleki Beklenti, Mesleki Bağlılık ve Meslek Değişirme Eğilimleri Arasındaki

İlişki ****

The Relationship Between Professional Expectations, Professional Commitment and Occupational Change tendency of Tourism Students

Özet

Geçmişten bugüne turizm endüstrisinde yaşanan gelişmelerle birlikte, turizm eğitimi veren kurumlarda da artışlar meydana gelmiştir. Ancak bu eğitim kurumlarını tercih eden öğrenciler zamanla bölüm veya meslek değiştirmeye yönelmektedir. Bu çalışmada, turizm öğrencilerinin mesleki beklenti, mesleki bağlılık ve meslek değiştirme eğilimlerinin belirlenmesi, bu kavramları belirleyen betimleyici değişkenlerin ortaya konması ve kavramların ilişki düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Nicel araştırma tekniklerinin kullanıldığı mevcut çalışmada, veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Turizm İşletmeciliği bölümü öğrencilerinden elde edilen 320 anket analize tabi tutulmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre cinsiyet, yaş, ailede turizm eğitimi alan bireylerin olup olmaması ve ebeveynlerin meslekleri, öğrencilerin turizm öğrencilerinin meslekleri ile ilgili beklenti bağımlılık ve değiştirme eğilimlerinde belirleyici olabilmektedir. Ayrıca bu üç kavram arasında belli düzeylerde korelasyonlar da tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Beklenti, Mesleki Bağlılık, Meslek Değişirme Eğilimi, Turizm Öğrencileri,

Jel Kodu: L83, J53

Abstract

With the developments in tourism industry from past to present, there have also been increases in tourism training institutions. However, students who prefer these educational institutions tend to change their departments or professions over time. In this study, it is aimed to determine the occupational expectation, occupational commitment and occupational change trend of tourism students, to identify the descriptive variables that determine these concepts and to determine the

* Doç. Dr., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Fakültesi, ORCID: 0000-0002-4748-0422, email: bzengin@sakarya.edu.tr

** Öğr. Gör., İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, ORCID: 0000-0002-6368-0969, email: merveiskin25@gmail.com

*** Arş. Gör., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Fakültesi, ORCID: 0000-0003-1284-836X, email: umitsengel@gmail.com

**** Bu çalışma 1-3 Kasım 2017 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleşen 3. Turizm Şurasında "Turizm Öğrencilerinin Meslek Değişirme Eğilimlerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Belirlenmesi" başlığıyla sunulan bildiri çalışmasından geliştirilmiştir.

relationship levels of the concepts. In the current study using quantitative research techniques, survey technique was used as data collection tool. 320 questionnaires were obtained from the students of Tourism Management of Sakarya University of Applied Sciences. According to the results of the study, gender, age, whether there are individuals who have family education in the family and parents' professions can be determinant the occupational expectation, occupational commitment and occupational change trend of tourism students. Also, correlations between these three concepts have been determined.

Keyword: Occupational Expectation, Occupational Commitment, Occupational Change Tendency, Tourism Students

Jel Codes: L83, J53

Giriş

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de turizm endüstrisinde önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmeler ile birlikte bazı sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların başında nitelikli personel sorunu gelmektedir. Özellikle turizmde faaliyet gösteren işletmelerin insan ilişkileri yönü gelişmiş, sektörü tanıyan, alanında uzman ve birden fazla dil bilen personeli istihdam etme arayışında oldukları bilinmektedir. Aynı şekilde bu personel ihtiyacının giderilmesi adına gerek dünyada, gerek Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde turizm ile ilgili bölümlerin ve öğrencilerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Türkiye'de yükseköğretimde turizm ile ilgili bölümler ve turizm öğrencileri sayısal olarak artmakla birlikte, son yıllarda öğrencilerin turizm ile ilgili bölümleri tercih etmelerinde düşüşler yaşanmaktadır. Bu nedenle bölümler genel olarak turizm ile ilgili olmanın ötesinde, gastronomi ve mutfak sanatları ve turizm rehberliği gibi spesifik alanlarda olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Böylece mevcut problemlerin üstesinden gelineceği düşünülmektedir.

Turizm ile ilgili bölümlerin tercih edilmemesinin yanında, tercih eden öğrencilerin bölüm veya meslek değiştirme düşüncesine sahip oldukları da bilinmektedir. Bunun birkaç önemli sebebi vardır. Öncelikle Türkiye'de turizm ile ilgili bir meslek yasasının olmaması bunun altında yatan önemli sebeplerden biridir. Ayrıca hizmet ağırlıklı turizm işletmelerinde çalışma şartlarının ağır olması da önemli bir sebep olarak ele alınabilmektedir. Bütün bunların yanında toplum içerisinde turizm ile ilgili mesleklerin olumsuz bir algıya sahip olması ve kamusal alanlarda istihdamın diğer bölümlere oranla az olması nedeniyle, turizm ile ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin kariyer veya meslek değiştirme eğilimine sahip oldukları söylenebilir.

Çalışmada turizm eğitimi alan öğrencilerin Turizm Öğrencilerinin Mesleki Beklenti, Mesleki Bağlılık ve Meslek Değiştirme Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin tespiti amaçlanmaktadır. Bu amaçla, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Turizm İşletmeciliği bölümü öğrencilerinden anket tekniği ile birincil veriler elde edilmiştir. Elde edilen bu veriler analiz edilmiş ve ilgili konuları belirleyen öğrencilere ait tanımlayıcı özellikler ve bu kavramlar arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmaktadır. Çalışmanın

takip eden bölümünde turizm eğitimi ve meslek değiştirme eğilimi ile ilgili konulardaki literatür incelemesine yer verilmektedir. Sonraki bölümde, çalışmanın amacı, önemi, yöntemi, kısıtları, evren ve örnekleme hakkındaki bilgileri içeren metodoloji bölümüne yer verilmektedir. Araştırmanın analiz edilen verilerine ilişkin bulgular bölümü ile çalışma devam etmektedir. Sonuç ve öneriler bölümü ile çalışma tamamlanmaktadır.

1. Kavramsal Çerçeve

Eğitim hem bireyler için hem de toplumlar için oldukça önemli bir kavramdır. Bireylerin daha kaliteli yaşam standartlarına sahip olmasının yolu eğitimden geçmektedir. Aynı şekilde, toplumların gelişmesi ve ilerlemesi, modern ve çağdaş bir yapıya kavuşması, içerisinde yaşayan insanların mutlu ve refah içerisinde olması da önemli ölçüde eğitime bağlıdır (Hergüner vd., 2002; Eren vd., 2013).

Mesleki ve teknik eğitim olarak verilen turizm eğitimi (Şahin ve Fındık, 2008), Türkiye’de yaygın ve örgün olmak üzere iki şekilde verilmektedir. Örgün öğretim, orta ve yükseköğretim düzeylerinde verilen mesleki eğitimlerdir. Bu eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı liseler ve üniversiteler vermektedir. Yaygın eğitim ise özel veya resmi kuruluşlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslardan oluşmaktadır (Ünlüönen ve Boylu, 2005). Türkiye’de turizm alanında verilen yaygın eğitimlerin kaldırılmasında yarar olabilir. Çünkü bu eğitimler, turizmden örgün eğitim almayan bireylerin ilgili sektörlerde istihdam edilmesine neden olmaktadır. Böylece turizm eğitimi alan bireylerin ilgili sektörlerde iş bulma imkanları daha da zorlaşmaktadır. Bu durum Türkiye’de öğrencilerin mesleki beklenti ve mesleki bağlılıklarının olumsuz olması sürecini beraberinde getirmektedir. Örneğin, Türkiye’de rehberlik konusunda birçok eğitim kurumunda örgün eğitim verilmesine rağmen, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilen kurslar nedeniyle turizm mezunu olmayan kişiler sektörde iş bulmaktadır. Böylece turizm konusunda eğitim görmüş deneyimli rehberlerin iş bulması zorlaşmaktadır. Son yıllara yapılan uygulamalarla bu durum düzeltilmeye çalışılmıştır.

Türkiye’de turizm eğitimi veren kurumlar giderek artmaktadır. Bu artış turizm eğitimi alıp mezun olan bireylerin sayısında da bir artışa sebep olmaktadır. Ancak mezun olan öğrencilerin sektörde çalışmaya sıcak bakmamalarından dolayı, mezun sayısındaki artış turizm ile ilgili sektörlerde çalışan personel sayısına yansımamaktadır (Eser, 2002). Mısırlı (2002), bunun en önemli gerekçesi olarak Türkiye’de turizm ile ilgili mesleklere ilişkin meslek yasalarının olmamasını göstermektedir. Böylece öğrenciler meslek değiştirmek istemektedirler.

Turizm eğitimi, modern dünyada en çok üzerinde durulan eğitim türlerinden biridir. Bu alandaki eğitimin nihai amacı, turizm endüstrisinin alt sektörlerinde çalışacak elemanları temel eğitimden geçirerek buralara kalifiye personeller sağlamak, bu çalışanlara turizm bilinci ve felsefesini benimsetmek ve turizm endüstrisinin gelişimine katkı sağlamaktır (Mısırlı, 2002).

Hizmet yönü ağır basan turizm işletmelerinde çalışan bireylerin, insan ilişkilerinde güçlü ve işini seven kişiler olması gerekmektedir (Dawson vd., 2011). Çünkü turizm hizmeti emek yoğun bir yapıya sahiptir. Ancak emek yoğun yapıya sahip turizm işletmelerinde istenilen şartların oluşmaması durumunda, insanlar turizm ile ilgili

işletmelerde çalışmak istememektedirler (Avcı, 2011). Ücretlerin düşük olması, mesleki garantinin olmaması, çalışma saatlerinin uzun olması, kişisel gelişime engel olabilecek yapıda olması ve mevsimsellik, turizm ile ilgili sektörlerde çalışan bireylerin meslek değiştirme isteklerini etkilemektedir (Teng, 2008). Ayrıca, hafta sonu veya bayram gibi resmi tatillerde çalışmak zorunda olmaları, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bir meslek yasaının olmaması ve toplum içerisinde turizm ile ilgili işlerin olumsuz bir algıya sahip olması gibi nedenler de meslek değiştirme fikrini tetiklemektedir.

Baltacı ve arkadaşlarının (2012) yaptıkları çalışmada, turizm öğrencilerinin önemli bir kısmının bilinçsiz olduğu, belli bir plan olmaksızın veya sadece bir üniversite okuma düşüncesiyle turizm bölümlerine geldikleri ortaya konmuştur. Turizm eğitimi almayı bilinçli olarak seçenlerin oldukça az sayıda oldukları da tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bilinçsiz ve plansız bir şekilde hareket eden öğrencilerin bölümlerini veya mesleklerini sevmemeleri olağan hale gelmektedir. Bu bilgiler ışığında turizm öğrencilerinin gelecekle ilgili mesleki beklentilerinin ve mesleki bağlılıklarının düşük olacağı, bu nedenle de meslek değiştirme eğilimine sahip olacakları söylenebilir.

2. Yöntem

Bu çalışmada turizm öğrencilerinin mesleki beklenti, mesleki bağımlılık ve meslek değiştirme eğilimleri arasındaki ilişki ve bunları etkileyen betimleyici özelliklerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye’de son yıllarda turizm eğitiminde sayısal olarak önemli artışlar meydana gelmektedir. Önlisans düzeyinde verilen eğitimlerin yanında birçok üniversite bünyesinde Turizm Fakülteleri kurulmuş ve kurulmaya da devam etmektedir. Bu nedenle bu eğitim kurumlarında okuyan öğrencilerin sayısı günden güne artmaktadır.

Bu sayısal artış bazı problemleri de beraberinde getirmektedir. Özellikle öğrencilerin mezun olduktan sonra istedikleri standartlarda iş bulamamaları bu problemlerin başında gelmektedir. Dolayısıyla turizm ile ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin mesleki beklenti ve bağlılıkları düşüktür. Bunun bir sonucu olarak meslek değiştirme eğilimlerinin olduğu da bilinmektedir. Bu çalışmada bu durumun oluşmasını sağlayan kişisel özelliklerin neler olduğu ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin olup olmadığı araştırıldığından, çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada nicel araştırma tekniklerinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket tercih edilmiştir. Çalışmada kullanılan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde meslek değiştirme eğilimine ilişkin 22 ifade yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların demografik değişkenleri ile ilgili 8 adet soru yer almaktadır. Meslek değiştirme eğilime ilişkin ifadeler 5’li likert (Kesinlikle Katılmıyorum-Kesinlikle Katılıyorum) tekniği ile sorulmuştur. Çalışmada kullanılan anket Seçer (2007)’den derlenmiştir.

Araştırmaya ilişkin veriler 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar dönemi Nisan ve Mayıs aylarında toplanmıştır. Araştırma evreninin oluşturan Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Turizm Fakültesindeki 4. sınıf öğrencileri mesleki uygulamalar kapsamında işbaşı eğitiminde olmaları nedeniyle çalışma evrenine dahil edilmemiştir. Bu nedenle çalışma 1, 2 ve 3. sınıflarla sınırlı tutulmuştur. Ancak veri toplama döneminde, 4.

sınıfların mesleki uygulamalar kapsamında işletmelerde bulunmalarından dolayı 4. sınıflar araştırmaya dahil edilmemiştir. Bu durum çalışmadaki en önemli kısıtı oluşturmaktadır. Çünkü 4. Sınıfların staj ve sektörde çalışma deneyimleri nedeniyle sektörde meslek değiştirme eğilimi ile ilgili daha uygun veriler verebilecekleri düşünülmektedir.

Çalışmanın genel evrenini turizm öğrencileri oluştururken, araştırma evrenini Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Fakültede kayıtlı 1023 öğrenci araştırmanın çalışma evrenini oluşturmaktadır. Bu nedenle yaklaşık 700-750 civarında öğrenci çalışma evrenini oluşturmuştur. Bu evren için yaklaşık 320 öğrenci örneklem sayısının temsil gücüne sahip olduğu söylenebilir (Altunışık vd., 2012). Bu veriler, olasılığa dayalı olmayan örnekleme türlerinden kolayda örnekleme yöntemi ile yüz yüze toplanmıştır. Veriler yüz yüze ve kontrollü toplandığı için eksik ve hatalı anket bulunmamaktadır. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıflardan toplam 320 adet anket toplanmış ve bunların tamamı analize dahil edilmiştir.

3. Bulgular

Bu çalışmada elde edilen veriler bir istatistik programı yardımıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın amaçlarına uygun olacak şekilde betimleyici ifadelere frekans, likert ifadeler faktör analizi ve ortaya çıkan boyutlara ise farklılık ve korelasyon testleri uygulanmıştır. Betimleyici istatistiklerden cinsiyet, yaş, öğrenim görülen sınıf, anne ve baba mesleği, ailede turizm ile ilgili işlerde çalışma durumu, gelir ve ailenin ikamet ettiği coğrafi bölge için farklılık bakılmıştır. Gelir, eğitim görülen sınıf ve ailenin ikamet yeri için mesleki beklenti, mesleki bağlılık ve meslek değiştirme eğilimi anlamlı farklılık göstermediği için ilgili analizlere bulgularda da yer verilmemiştir. Diğer bulgular sırasıyla raporlanmıştır. Ayrıca araştırmanın güvenilirliğine ilişkin güvenilirlik analizi yapılmış ve Cronbach Alpha değeri 0,773 bulunmuştur. Bu değer 0,70'ten büyük olduğundan sosyal bilimler için kabul edilen bir değerdir (Altunışık vd., 2012).

Tablo 1'de katılımcılara ilişkin betimleyici istatistikler yer almaktadır. Katılımcıların yaklaşık %60'ı erkeklerden oluşmaktadır. Ailelerin gelir durumunda ise çalışma kapsamında ayrılan kategorilere göre dengeli bir dağılım söz konusu iken, katılımcıların yaklaşık %60 1500-3500 ₺ gelir aralığına yer almaktadır. Yaş aralığında ise 20-22 yaş grubu %62,5 ile en kalabalık katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Ebeveynlerin mesleklerine bakıldığında, annelerde çoğunluk ev hanımlarından oluşurken, babalarda çoğunluk özel sektör çalışanlarından oluşmaktadır. Bu mesleklerde kategoriler anneler için üç, babalar için ise iki kategoriye indirgenmiştir. Temel kriter kamu ve özel sektör olarak belirlenmiştir. İşçi, emekli, esnaf gibi kategorilerin bu iki kategori altında değerlendirilmesi istenmiştir. Coğrafi bölgelerde Marmara Bölgesi çok yüksek bir oranda çıktığı için, farklılık testlerinden de istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlemleyebilmek için Marmara Bölgesi dışındaki 6 coğrafi bölge birleştirilmiştir. Sınıflarda 3. sınıf öğrencilerden katılımcılar çoğunlukta iken, öğrencilerin ailelerinden turizmde çalışan bireylerin olduğu öğrenciler sadece %15 civarındadır.

Tablo 1: Katılımcılara İlişkin Betimleyici İstatistikler

DEĞİŞKENLER	N	%	DEĞİŞKENLER	N	%
Cinsiyet			Ailede Turizm Sektöründe Çalışan		
Kadın	136	42,5	Evet	47	14,7
Erkek	184	57,5	Hayır	273	85,3
Toplam	320	100	Toplam	320	100
Coğrafi Bölge			Baba Mesleği		
Marmara	214	64,0	Kamu	146	45,6
Diğer	116	36,0	Özel Sektör	174	54,4
Toplam	320	100	Toplam	320	100
Sınıf			Anne Mesleği		
1.Sınıf	84	26,3	Ev Hanımı	190	59,4
2.Sınıf	93	29,1	Kamu	78	24,4
3.Sınıf	143	44,7	Özel Sektör	52	16,2
Toplam	320	100	Toplam	320	100
Yaş			Aile Gelir		
20'nin altı yaş	56	17,5	1500 ₺ ve altı	31	9,7
20-22 yaş	200	62,5	1501-2500 ₺	98	30,6
23'ün üstü yaş	64	20,0	2501-3500 ₺	93	29,1
Toplam	320	100	3501-4500 ₺	44	13,8
			4501 ₺ ve üzeri	54	16,9
			Toplam	320	100

Çalışmadaki değişkenlere ilişkin faktör analizi Tablo 2'de yer almaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler mesleki beklenti, mesleki bağlılık ve meslek değiştirme eğilimini açıklayacak nitelikte ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadeleri hem boyutlandırıp sadeleştirmek, hem de gerçekten bu kategorilerin ortaya çıkıp çıkmadığını tespit etmek amacıyla faktör analizine başvurulmuştur. Neticede hem bu kategoriler oluşarak mantıksal tutarlılık sağlanmış, hem de istatistiksel olarak anlamlı bir boyutlandırma ortaya çıkmıştır.

Tablo 2: Faktör Analizi

Mesleki Beklenti				
Art. Ortalama	Std. Sapma	Varyans	Cr. Alfa	Faktör Yüğü
3,800	0,862	19,80	0,844	
Mesleğimle ilgili iş dışındaki profesyonel faaliyetlere katılabilirim.				0,864
Gelecekte bu meslekte meslektaşlarımla iyi iletişim kurabilirim.				0,835
Gelecekte bu meslekte meslektaşlarımla işbirliği yapabilirim.				0,665
Mesleki faaliyetlerimin mevcut teorik bilgim ile uyumlu olması önemlidir.				0,581
Mesleki Bağlılık				
Art. Ortalama	Std. Sapma	Varyans	Cr. Alfa	Faktör Yüğü
3,375	0,854	19,38	0,791	
Kesinlikle gelecekte şu anda okuduğum bölüme ilişkin kariyer yapmak istiyorum.				0,810
Mesleğimi çok seviyorum.				0,781
Mesleğim sayesinde edineceğim statümün toplumda bana birçok ayrıcalık sağlayacağını düşünüyorum.				0,693
Yeni kariyer olanakları için örgüt içine bakmayı tercih ederim.				0,598
Mesleki prestijimin yüksek olduğunu düşünüyorum.				0,526

Meslek Değiştirme Eğilimi				
Art. Ortalama	Std. Sapma	Varyans	Cr. Alfa	Faktör Yüklü
3,159	0,813	17,47	0,766	
Gelecekte, eğer şu anda okuduğum bölümle ilgili bir meslekten aynı geliri elde edebileceğim bir başka mesleğe geçme imkânım olsa, geçerim.				0,778
Eğer yeniden şansım olsa, bu mesleği seçmezdim.				0,683
Bu mesleği seçtiğim için hayal kırıklığı yaşıyorum.				0,640
Diğer meslekler, toplum için benim mesleğimden daha hayati bir nitelik taşıyor.				0,633
Daha prestijli bir işletmeden daha yüksek ücret öneren bir teklif alırsam, çalıştığım işletmeden ayrılırım.				0,615
Daha prestijli bir işletmeden bir teklif alırsam, çalıştığım işletmeden ayrılırım.				0,611
Daha prestijli bir işletmeden daha düşük ücret öneren bir teklif alırsam, çalıştığım işletmeden ayrılırım.				0,418

Varyans Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi: Açıklanan Toplam Varyans: %56,66; Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Büyüklüğü: %84,60; Barlett Küresellik Testi (0,00): $p < 0,05$; df. 120; Ki-Kare: 1997,463; Değerlendirme Aralığı (Bütün Boyutlar için [1] Kesinlikle Katılmıyorum - [5] Kesinlikle Katılıyorum)

Faktör analizi sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Büyüklüğü %84,6, Barlett Küresellik Testi (0,00): $p < 0,05$, df. 120 ve Ki-Kare: 1997,463 olarak tespit edilmiştir. Toplam açıklanan varyans ise %56,6 olarak bulunmuştur. Bu değerler, yapılan faktör analizinin istatistiksel olarak geçerliliği ortaya koymaktadır. Analize tabi tutulan 22 ifadeden altı tanesi faktör analizi sonucunda devre dışı bırakılmıştır. Geriye kalan 16 ifade mesleki beklenti, mesleki bağlılık ve meslek değiştirme eğilimi olarak boyutlanmıştır. Üç boyut için faktör yükleri 0,864 ile 0,418 aralığında değişen değerler almıştır. Ayrıca her üç boyut içinde faktör yükleri %17'nin, Cronbah Alfa değerleri 0,70'in üzerindedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde her üç kavram içinde fikirlerin olumluya daha yakın olduğu söylenebilir. Ancak meslek değiştirme eğilimi ile ilgili fikirler ortalama (3,159) seviyededir. Yani öğrenciler meslek değiştirme eğilimine sahip olsalar da bu çok büyük bir oranda değildir. Öğrencilerin mesleki bağlılıkları (3,375) meslek değiştirme eğilimine yakındır. Çünkü mesleki beklentileri (3,800) yüksektir.

Tablo 3'te cinsiyete göre farklılık analizi yer almaktadır. Turizm öğrencilerinin meslek değiştirme eğilimleri, cinsiyete göre anlamlı farklılık ($p = 0,045 < 0,05$) gösterirken, mesleki beklenti ve mesleki bağlılık anlamlı farklılık göstermemektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde, kadınların meslek değiştirme eğilimlerinin (3,266) erkeklere oranla (3,08) daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu turizm ile ilgili mesleklerin çalışma şartlarının ağır, emek yoğun ve sosyal imkânların kısıtlı oluşuyla açıklanabilir.

Tablo 3: Cinsiyete Göre Mesleki Beklenti, Mesleki Bağlılık ve Meslek Değiştirme Eğilimi (T-Testi)

Boyutlar	Değişken	n	\bar{X}	t	p
Mesleki Beklenti	Kadın	136	3,851	0,875	0,382
	Erkek	184	3,766		
Mesleki Bağlılık	Kadın	136	3,377	0,029	0,977
	Erkek	184	3,375		
Meslek Değiştirme Eğilimi	Kadın	136	3,266	2,016	0,045*
	Erkek	184	3,081		

* $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Öğrencilerin mesleki beklentileri ($p=0,022<0,05$) ile meslek değiştirme eğilimleri ($p=0,000<0,05$), öğrencilerin ailelerinde turizmci olma durumuna göre farklılık göstermektedir. Ailesinde turizmci olan öğrencilerin mesleki beklentileri olmayanlara göre daha yüksek iken, meslek değiştirme eğilimleri ise daha düşüktür. Buna ilişkin bulgular Tablo 4'te yer almaktadır. Bu durum ailesinde turizmci çalışan olanların konuya ilişkin bilgi düzeylerinin yüksek oluşuyla açıklanabilir.

Tablo 4: Ailede Turizmci Olma Durumuna Göre Mesleki Beklenti, Mesleki Bağlılık ve Meslek Değiştirme Eğilimi (T-Testi)

Boyutlar	Değişken	n	\bar{X}	t	p
Mesleki Beklenti	Evet	47	3,468	-2,358	0,022*
	Hayır	273	3,857		
Mesleki Bağlılık	Evet	47	3,255	-1,040	0,299
	Hayır	273	3,395		
Meslek Değiştirme Eğilimi	Evet	47	2,531	-5,270	0,000*
	Hayır	273	3,267		

* $P<0,05$ düzeyinde anlamlı

Öğrencilerin baba mesleklerinin mesleki beklenti, bağlılık ve meslek değiştirme eğilimlerinde belirleyici olup olmadığına ilişkin farklılık testi sonuçları Tablo 5'te yer almaktadır. Mesleki bağlılık ($p=0,035<0,05$) ile meslek değiştirme eğilimleri ($p=0,005<0,05$), öğrencilerin babalarının mesleklerine göre farklılık gösterirken, mesleki beklenti farklılık göstermemektedir. Babasının mesleği kamu ile ilgili olan turizm öğrencilerinin mesleki bağlılıkları (3,26<3,46) daha düşük iken, bu durumu destekler nitelikte meslek değiştirme eğilimler (3,29>3,46) ise daha yüksektir. Çünkü mesleki bağlılığı düşük olan bireylerin daha fazla meslek değiştirme eğilimine sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 5: Baba Mesleğine Göre Mesleki Beklenti, Mesleki Bağlılık ve Meslek Değiştirme Eğilimi (T-Testi)

Boyutlar	Değişken	n	\bar{X}	t	p
Mesleki Beklenti	Kamu	146	3,863	1,217	0,232
	Özel Sektör	161	3,747		
Mesleki Bağlılık	Kamu	146	3,267	-2,116	0,035*
	Özel Sektör	161	3,465		
Meslek Değiştirme Eğilimi	Kamu	146	3,294	2,835	0,005*
	Özel Sektör	161	3,046		

* $P<0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 6, öğrencilerin anne mesleklerinin mesleki beklenti, bağlılık ve meslek değiştirme eğilimlerinde belirleyici olup olmadığına ilişkin farklılık testi sonuçları vermektedir. Mesleki beklenti ($p=0,026<0,05$) ile mesleki bağlılık ($p=0,000<0,05$), öğrencilerin annelerinin mesleklerine göre farklılık gösterirken, meslek değiştirme eğilimi farklılık göstermemektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğinin tespit edilmesi için PostHoc testlerinden Tukey testine başvurulmuştur. Mesleki beklenti boyutundaki farklılık ev hanımları ile kamu çalışanları arasında gerçekleşirken, mesleki

bağlılık boyutundaki farklılık ev hanımları ile özel sektör çalışanları arasında gerçekleşmiştir. Annesi ev hanımı olan turizm öğrencilerinin mesleki beklentileri ($3,70 < 4,03$), anneleri kamu çalışanı olan öğrencilere göre daha düşüktür. Bunun yanında annesi ev hanımı olan turizm öğrencilerinin mesleki bağlılıkları ($3,70 < 4,03$) anneleri özel sektör çalışanı olan öğrencilere göre daha düşüktür.

Tablo 6: Anne Mesleğine Göre Mesleki Beklenti, Mesleki Bağlılık ve Meslek Değişirme Eğilimi (Anova)

Boyutlar	Değişken	n	\bar{X}	F	P	Tukey
Mesleki Beklenti	Ev Hanımı	190	3,700	3,70	0,026*	Ev Hanımı-Kamu
	Özel Sektör	78	3,884			
	Kamu	52	4,038			
Mesleki Bağlılık	Ev Hanımı	190	3,242	8,01	0,000*	Ev Hanımı-Özel Sektör
	Özel Sektör	78	3,692			
	Kamu	52	3,384			
Meslek Değişirme Eğilimi	Ev Hanımı	190	3,210	1,14	0,290	Fark Yok
	Özel Sektör	78	3,038			
	Kamu	52	3,153			

* $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Öğrencilerin mesleki beklenti, bağlılık ve meslek değişirme eğilimlerinde belirleyici bir değişken olarak yaş durumlarına ilişkin farklılık bulguları Tablo 7'de verilmektedir. Bunlardan sadece meslek değişirme eğilimi boyutu, öğrencilerin yaşlarına göre anlamlı bir farklılaşma ($p = 0,032 < 0,05$) göstermiştir. Yapılan PostHoc testlerinden Tukey testine göre bu farklılık, 20-22 yaş grubundaki öğrenciler ile 23 ve üzeri yaş grubundaki öğrenciler arasında gerçekleşmektedir. 20-22 yaş grubundaki öğrencilerin meslek değişirme eğilimleri ($3,22 < 2,92$) 23 ve üzerindeki yaşa sahip öğrencilere göre daha yüksektir.

Tablo 7: Yaşa Göre Mesleki Beklenti, Mesleki Bağlılık ve Meslek Değişirme Eğilimi (Anova)

Boyutlar	Değişken	n	\bar{X}	F	P	Tukey
Mesleki Beklenti	20'nin altı	56	3,607	2,03	0,133	Fark Yok
	20-22	200	3,865			
	23 ve üzeri	64	3,765			
Mesleki Bağlılık	20'nin altı	43	3,357	0,12	0,886	Fark Yok
	20-22	39	3,365			
	23 ve üzeri	20	3,421			
Meslek Değişirme Eğilimi	20'nin altı	43	3,196	3,49	0,032*	20-22 ile 23 Üstü
	20-22	39	3,225			
	23 ve üzeri	20	2,921			

* $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 8’de öğrencilerin mesleki beklenti, mesleki bağlılık ve meslek değiştirme eğilimi arasındaki ilişkinin tespit edilmesi için yapılan korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucuna göre mesleki beklenti ile mesleki bağlılık arasında pozitif yönlü, orta şiddete ve anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu yönüyle mesleki bağlılık ile mesleki beklenti arasında önemli bir bağ olduğu söylenebilir. Ayrıca mesleki beklenti ile meslek değiştirme eğilimi arasında düşük şiddete de olsa pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durum bu iki kavram arasında da az da olsa bir bağ olduğunu göstermektedir.

Tablo 8: Mesleki Beklenti, Mesleki Bağlılık ve Meslek Değiştirme Eğilimi Arasındaki İlişki

		a	b	c
(a) Mesleki Beklenti	Korelasyon	1		
	Anlamlılık			
	Sayı	320		
(b) Mesleki Bağlılık	Korelasyon	,515**	1	
	Anlamlılık	,000		
	Sayı	320	320	
(c) Meslek Değiştirme Eğilimi	Korelasyon	,189**	-,028	1
	Anlamlılık	,001	,622	
	Sayı	320	320	320

** $P < 0,01$ düzeyinde anlamlı

Son olarak ise meslek bağlılık ile meslek değiştirme eğilimi arasında negatif ve anlamlı olmayan bir ilişki tespit edilmiştir. Anlamlı bir ilişki söz konusu olmadığı için yorum yamak anlamlı olmasa da, bu iki kavram arasında zıt bir münasebetin orta çıkması önemli bir bulgudur. Çünkü mesleğine bağlı öğrencilerin meslek değiştirme eğilimlerinin zayıf olduğu söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Turizm ile ilgili bölümler arttıkça, alanla ilgili öğrenci ve mezun sayıları da artmaktadır. Ancak meslek yasalarının olmayışı, hizmet ağırlıklı işletmelerde istihdam edilmeleri, turizmin anlık krizlerden etkilenen bir dinamik yapıya sahip olması ve teknolojik gelişmeler gibi birçok faktör, turizm mezunlarının mezun oldukları alanlarda çalışmak istememelerini beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, turizm eğitimi ile ilgili konu ve bu sorunların çözüme kavuşturulmaları hayati önem taşımaktadır.

Turizm endüstrisinde yapısal özellikler turizmde eğitim gören bireylerin mesleki beklenti, mesleki bağlılık ve meslek değiştirme eğilimlerini etkileyebilmektedir. Bu düşünceye sebep olabilecek çok sayıda faktör olmasına rağmen, özellikle betimleyici özelliklerinin bunda etkili olabileceği söylenebilir. Bu çalışma özelinde cinsiyet, yaş, ebeveynlerin meslekleri ve ailede çalışan turizmcilerin olup olmaması bu durumun belirleyici betimsel özellikleri olurken, eğitim görülen sınıf, ailelerin gelirleri ve ailelerin ikamet ettikleri coğrafi bölgeler bu durumu etkilememektedir. Öğrencilerin mesleki beklentilerinin yüksek, mesleki bağlılıklarının nispeten düşük ve az da olsa meslek değiştirme eğilimine sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Beklenti ve bağlılık ile ilgili sonuçlar Raffaelli ve Koller (2005), Prior ve Cox (2014) ile Şengel ve arkadaşları (2015)

tarafından yapılan çalışmalar paralellik göstermektedir. Meslek değiştirme eğilimi ile ilgili sonuçlar ise Fraser (2003), Türkyay ve Yağcı (2007), Güzel ve arkadaşları (2014), Tekin ve Deniz (2015) ile Zengin ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Turizm öğrencilerinin beklentileri ve mesleki bağlılıklarının yüksek olması toplumun geleceği ve turizm endüstrisindeki bazı sorunların çözümü için oldukça önemlidir. Bunun yanında turizm öğrencilerinin bölüm veya meslek değiştirme eğilimlerine sahip olması önemli bir toplumsal sorundur. Çünkü bu kavramlar birbiri ile ilişki içerisinde ve birbirlerini etkileyen konulardır. Ayrıca turizm endüstrideki bir çok yapısal sorunun çözümünde bu konularda sağlanmış başarı ve uzlaşmalar aracılık edebilir. Dolayısıyla konuya dair bütün paydaşların bir araya gelerek soruna çözüm üretmeleri gerekmektedir. Özellikle Yüksek Öğretim Kurulu'nun artan eğitim kurumlarının işlevlerini kontrol etmelerinde yarar vardır. Ayrıca merkezi hükümetler nezdinde ilgili bakanlıkların turizm meslek yasalarını çıkarmaları veya olanları çağın şartlarına göre revize etmeleri bu konuda yarar sağlayabilir. Turizm ile ilgili özel işletmeler, çalışanların özlük haklarını ve çalışma şartlarını iyileştirmelidir. Konu ile ilgili turizm akademisyenlerinin de sürekli çalışmalar yaparak, sorunun çözümü için tartışma zemini hazırlamaları yararlı olabilir.

Kaynakça

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, Sakarya Kitabevi, Sakarya
- Avcı, N. (2011), Turizm Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin İş Değerleri: Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1): 7-18
- Baltacı, F., Üngüren, E., Avsallı, H. ve Demirel O. N. (2012), Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1): 17-25
- Dawson, M., Abbott, J, ve Shoemaker, S. (2011). The Hospitality Culture Scale: A Measure Organizational Culture and Personal Attributes, *International Journal of Hospitality Management*, 30: 290-300.
- Eren, D., Özgül, E. ve Kaygısız, N. Ç. (2013), Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin Belirlenmesi: Nevşehir Üniversitesi Örneği, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35(2): 15-27
- Eser, Z. (2002). Turizm Eğitimine Üç Açılı Yaklaşım: Profesyonel Eğitim, Mesleki Beceri Eğitimi ve Girişimcilik Eğitimi, *Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri*, II. Cilt, Ankara: 144.

- Fraser, Rick A. (2003), Why Don't Hospitality Students Keep The Faith? A Research Report On Hospitality Students' Commitment To Careers in The Industry.
- Güzel, T., Akdağ, G., Güler, O. ve Şener, S. (2014). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizmde Kariyer Algılamaları: Çanakkale, Mersin ve Kıbrıs'ta Bir Araştırma. 3. Doğu Akdeniz Sempozyumu, ss:176-187, Mersin. ISBN:978-605-4940-06-6
- Hergüner, G., Arslan, S. ve DüNDAR, H. (2002). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Okul Deneyimi Dersini Algılama Düzeyleri, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 11:44-58.
- Mısırlı, İ. (2002), Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme Sistemi (Sertifikasyon), *Anatolia Turizm Araştırma Dergisi*, 13(1): 39-55.
- Prior, K. ve Cox, A. S: (2014). Students' Expectations of Ageing: An Evaluation of the Impact of Imagined Intergenerational Contact and the Mediating Role of Ageing Anxiety. *Journal of Experimental Social Psychology* 55: 99-104
- Raffaelli, M. and Koller, S.H., (2005). Future Expectations of Brazilian Street Youth. *Journal of Adolescence*, 28(2): 249-262.
- Seçer, H. Ş. (2007), Mesleki Yaşam Modelinin Oluşturulması ve Mesleki Analizlerde Kullanımı, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Şahin, İ. ve Fındık, T. (2008). Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3): 65-86.
- Şengel, Ü., Pamukçu, H. ve Saruşık, M. (2015). Lisans Düzeyinde Eğitim Alan Turizm Öğrencilerinin Staj Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği, 2nd International Congress of Tourism & Management Researches Proceeding Book, 01-03 Mayıs Kuşadası/Türkiye, s. 890-903
- Teng, C. C. (2008). The Effects of Personality Traits and Attitudes on Student Uptake in Hospitality Employment, *International Journal of Hospitality Management*, 27: 76-86.
- Türkay, O. ve Yağcı, K. (2007). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Okulda ve Turizm Sektöründe "Öğrenme"lerinin Sektörden Ayrılma Eğilimlerine Etkisi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(4): 219-246
- Ünlüönen, K. ve Boylu, Y. (2005), Türkiye'de Yüksek Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12): 11-32.
- Zengin, B. Işkın, M. ve Şengel, Ü. (2017). Ailelerin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Meslek Değiştirme Eğilimlerinin Belirlenmesi, 3. Turizm Şurası Bildiriler Kitabı, Cilt 2, 402-413, Ankara